

підприємству в цілому, тому передається на АРМ бухгалтера зведеного обліку та складання звітності.

Для правильного нарахування заробітку працівника бухгалтерії необхідні дані про зміни в складі працівників та їх заробітній платі, про середньосписковий склад за певний період та інформація про місце знаходження депонента. Таку інформацію можна отримати з інформаційної системи підприємства, зокрема у відділі кадрів.

Побудова взаємозв'язків АРМ бухгалтера в середині інформаційної системи обліку та інформаційної системи підприємства в цілому здійснюється за допомогою певних принципів, зокрема:

- використання взаємної інформації;
- спільність окремих джерел інформації;
- спільність окремих первинних носіїв інформації;
- спільність окремих результативних носіїв інформації;
- єдність системи кодування інформації;
- зворотній зв'язок;
- єдність системи показників.

Останніми роками все більшого значення набуває моделювання облікового процесу праці та заробітної плати, за допомогою якого розраховується оптимальний розмір фонд заробітної плати, виявляється відхилення від встановлених на підприємстві величин, а також приймаються управлінські рішення за певний період. Ця функція теж здійснюється при функціонуванні АРМ бухгалтера.

Автоматизація обліку праці та заробітної плати сприяє комплексному вирішенню поставлених завдань в цій галузі та на основі наданої достовірної інформації прийняттю оптимальних управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Бурихайло О. Ствердження в суспільстві ідеології добровільної сплати податків потребує впровадження нових підходів і сучасних методів протидії тіншовому бізнесу [Електронний ресурс] / О. Бурихайло // Державна податкова адміністрація у м. Києві – Режим доступу до журн.: http://www.kyivsta.gov.ua/news/2008/07/0723_1.htm

Петро ХОМИН

доктор економічних наук, професор
Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

ТАВТОЛОГІЇ Й АПОКОПИ В ОБЛІКОВІЙ ТЕОРІЇ

В обліковій теорії здавна фігурують як тавтології, так і апокопи, ускладнюючи тим самим розуміння сутності облікових категорій. Зокрема, це спостерігається навіть при формулюванні елементів методу бухгалтерського обліку, в якому фігурують практично ідентичні за семантичною ознакою, отже тавтологічні поняття *оцінка й калькуляція* та абсолютно різні визначення *баланс і звітність*.

Де перше – власне апокопа, тобто утворення нового слова шляхом скорочення, оскільки мова йде не про звітну форму "Баланс (Звіт про фінансовий стан" ф. №1, а про балансове узагальнення в Головній книзі. Що вводило в оману як колись – не дарма на це звертав увагу

визначний теоретик В. Белов: "...многие ли понимают ту глубокую разницу, которая существует между балансом и отчетом двойного счетоводства" [1, с.187], так і зараз, адже навіть титуловані "класики" плутаються в цих балансах.

Загалом же, хоча методологія бухгалтерського обліку, як стверджував один із відомих теоретиків ґрунтується на алгебраїчних рівняннях [3, с. 141], нині це призабулося, відтак маємо антиметодологічні казуси, коли елементарні алгебраїчні знаки плюс/мінус нехтуються, що особливо помітне при конструюванні плану рахунків. Й унаслідок цього бухгалтерські записи інколи виглядають фальшуванням.

Приміром, відображення внесків засновників у капітал підприємства, який офіційно визнається як реальний вже на стадії, так би мовити, "протоколу про наміри". Адже кореспонденція рахунків дебет 46 "Неоплачений капітал", кредит 40 "Зареєстрований (пайовий) капітал" є фікцією, яка тим не менш, слугує основою, правду кажучи, для тривалого окомилування про наявність в зареєстрованого таким чином підприємства не віртуальної суми, а певної кількості "дзвінких монет" найвищої проби. Бо саме такий казус виникне в його початковому Балансі (Звіті про фінансовий стан) ф. № 1.

Подібна фікція виникає при відображенні нібито відновлення основного капіталу. Адже насправді щомиті, як висловлювався відомий у Європі, але замовчуваний в Україні видатний галицький теоретик бухгалтерського обліку початку ХХ-го ст. П. Цюмпа: "Вартість... споживаного капіталу... помирає разом зі смертю фізичного тіла цього капіталу" [4, с. 68]. Ото й хоча завдяки львівським науковцями його непересічної ваги праця, на яку посилається Я. Соколов [3, с. 325], перекладена на українську мову, вона вперто не помічається теперішніми "теоретиками".

Котрі шедевром методології бухгалтерського обліку вважають недолуге формулювання: "Власний капітал – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань", наведене в НП(С)БО 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" (виділено мною – П. Х.), навіть не задумуючись над тим, що ця звітність ніяк не може вважатися обліковими реєстрами. Відтак маємо казуси, коли на балансі підприємств сума оборотних активів перевищує цей капітал у десятки разів, причому перші збільшуються мало не в геометричній прогресії, а другий завмер на якійсь віртуальній позначці, перетворившись унаслідок інфляції в мізерну суму, або й узагалі в ніщо через непідвладність зносу майна волі його власників.

Так само й рівняння $A - Z = K$ не може бути застосовним при кореспонденції рахунків, чи при визначенні сальдо за рахунком 40 "Зареєстрований (пайовий) капітал", або іншими, залишки за якими фігурують у першому розділі пасиву Балансу (Звіту по фінансовий стан) ф. № 1. Що мало би бути відоме кожному, хто вміє читати. Бо насамперед варто мати на увазі, що первісна вартість основних засобів унаслідок її визначення з дотриманням принципу історичної (фактичної) собівартості, за яким "пріоритетною є оцінка активів підприємства, виходячи з витрат на їх виробництво та придбання" [2, ст. 6], вже давно втратила свою реальність.

Проте на всіх вітчизняних підприємствах основні засоби фігурують саме за історичною (фактичною) собівартістю, зумовлюючи нерідко навіть такий антиметодологічний казус, як відсутність основного капіталу, який, до речі, вже десятки років навіть не визначається. Тому й не дивно, що роками функціонують підприємства-фантоми, адже від'ємна величина за статтею 1495 Балансу (Звіту про фінансовий стан) ф. № 1 засвідчує банкрутство підприємства. Крім того, майже всі, хто в якійсь мірі пробують зачепити тему обліку капіталу, не можуть зрозуміти – "частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань" [2, ст. 3], не може в ній фігурувати. Позаяк це "збірна солянка" рахунків III-VII класів, у якій кожний із них має своє індивідуальне місце.

Тому вказане положення (стандарт), як у його назві й значиться, стосується не бухгалтерського обліку, а форм фінансової звітності, тож наведення цього формулювання з

нього в текстах, що стосуються першого, виглядає казусом "один пишемо, два в умі". Зрештою таке формулювання власного капіталу невірне, позаяк уже кожний бухгалтер, хіба за винятком того, що жодного разу не складав "живого балансу" (Ф, Бутинець), скаже: техніка визначення підсумку першого розділу пасиву Балансу (Звіту про фінансовий стан) ф. № 1 нічим не відрізняється від тієї, котра застосовується щодо першого розділу його активу. Тут так само кожна стаття вказується не як якась міфічна різниця, а звично заокруглюється сальдо відповідного рахунку, яке переноситься в належний рядок цієї звітної форми. Й саме через це ні в згаданому НП(С)БО 1, ані в нікого з adeptів наведеного в ньому тлумачення власного капіталу не знайдеться визначення необоротних активів, яке відповідало би сутності наявного в ньому трафарету "власний капітал". Приміром, такого: "Активи – сума власного капіталу й зобов'язань підприємства". Бо тут абсурдність такого тлумачення є очевидною, не дивлячись на те, що з позицій арифметичних помилки не буде.

Та в тім-то й річ, що чогось основою методології діграфізму вважають саме алгебру, не дивлячись на те, що арифметика відома раніше. Й саме алгебра тут зіграла злий жарт. Адже якщо в активі балансу при визначенні залишкової вартості необоротних активів рівняння: сальдо рахунку 10 "Основні засоби" мінус сальдо рахунку 13 "Знос (амортизація) необоротних активів" логічне, хоч і з умовним припущенням, позаяк наразі ніхто не спромігся визначити її за даними, які втілюють колишні витрати на придбання перших, а тим паче не довів, що якісь директивно встановлені норми другого є реальними для конкретного підприємства, то аналогічне намагання щодо визначення власного капіталу за згадуваною перед тим формулою є курйозом.

Але замість того, аби змінити наведене перед тим недолуге тлумачення власного капіталу, або хоч змінити порядок визначення активу балансу, чи взагалі перейти на ринковий механізм визначення вартості підприємств за допомогою котирування їхніх акцій на біржі – як це споконвіку робиться в розвинутих економіках, – рейдерський "віджим" власності навіть полегшено, оскільки в "реформованому" Балансі (Звіті про фінансовий стан) ф. № 1 багатьох підприємств роками фігурує алогічна з обліково-фінансових позицій величина "власний капітал-мінус" .

Список використаних джерел

1. Белов В. Д. Наука или искусство (Ответь профессору А. И. Скворцову) // Счетоводство, 1899. № 36, 38.
2. НП(С)БО 1 „Загальні вимоги до фінансової звітності”. Затверджено наказом МФУ від 07. 02. 13 р. № 73.
3. Соколов Я. В. Бухгалтерский учёт: от истоков до наших дней. М.: Аудит ЮНИТИ, 1996. 638 с.
4. Ciompa P. Grundrisse einer Ökonometrie und die Theorie der Buchhaltung. Lemberg, 1910.